

DEN DIAKONALE INSTITUSJON

Av Geir Thingnes

Utgangspunktet

En diakonal institusjon er drevet av kristne for a dra omsorg for mennesker i nod. Den skal ta pa seg fellesoppgaver som de lokale menigheter ikke makter a gjore alene. Pa den diakonale institusjon skal en dra omsorg for hele mennesket, bade den fysiske, psykiske, sosiale og andelige side. Jesus Kristus er institusjonens Herre. Han er forbilde og drivkraften for personalet, og malet for pasientene/klientene. Dette bor vare basis for en diakonal institusjon, og ut fra dette grunnlag kan vi trekke folgende slutninger:

For det forste er den diakonale institusjon knyttet til den lokale menighet. Institusjonen er endel av menigheten, og har sitt utgangspunkt i den. Personalet og pasientene/klientene pa institusjonene er knyttet til den lokale menighet. Det er gjensidig og organisk sammenheng mellom institusjonen og menigheten. Men forst og fremst er det fra menighetens gudstjeneste vi far den kraft og styrke som vi trenger i vart diakonale arbeid.

For det andre ma en diakonal institusjon ha klare nedskrevne retningslinjer for sin virksomhet. Her bor det komme fram at institusjonen forplikter seg pa kirkens tro og laere. — videre hvilken lokal menighet den er knyttet til, og hvilken spesielle oppgaver den skal ivareta. Retningslinjene bor vare sa klare at de ikke kan mistolkes eller uthules.

For det tredje ma de som sitter i institusjonens styre ha et personlig forhold til den kristne tro. Dette betyr ikke bare en positiv holdning til retningslinjene, men en levende tro pa Jesus Kristus. Pa samme mate som en hærforer ma ha tro pa den krig han forer ma et styre ha tro pa det arbeid de

I de senere ar har vi kunnet spore en øket interesse for a klarlegge hva vi mener med den diakonale institusjon. Problemstillingen har vært, og er fremdeles, hva som skal særprege de diakonale institusjoner? Teologiske betraktninger og praktiske erfaringer har gjort at en har stilt spørsmålstejn ved de institusjoner vi i dag kaller diakonale. Teologisk sett har det vært vanskelig a forsvare det vi kaller diakonale institusjoner, og praktiske erfaring har ofte vist at det er liten eller ingen forskjell mellom såkalte diakonale institusjoner pa den ene siden og offentlige helse og sosiale institusjoner pa den andre. Forsøkene pa a skape avklaring har stort sett vært gjort med tanke pa a legitimere de nåværende såkalte diakonale institusjoner. Men det springende punkt er om det er mulig a legitimere det vi i dag kaller diakonale institusjoner.

leder. Til syvende og sist er det de som sitter i styret alt avhenger av. Det er de som ansetter personalet og trekker opp retningslinjene for framtiden. Hvis ikke styret vet pa hvem de tror, sa kan man heller ikke forvente at institusjonen skal fa en klar kristen profil.

For det fjerde ma ogsa alle de ansatte ha et personlig forhold til institusjonens basis. Vi ma ikke glemme at det er personalet som skal virkeliggjore institusjonens retningslinjer i praksis. En diakonal institusjon uten diakonale gjerninger er en død diakonal institusjon. Det er nødvendig, at man en gang for alltid, slar fast at diakoni bare kan utoves av dem som lever i et personlig forhold til Jesus Kristus.

For det femte ma de pasienter/klienter som har kontakt med en diakonal institusjon vare motivert for kristen pavirkning. Det forutsetter at man er kristen eller positivt sokende. Man ma nemlig i utgangspunktet akseptere at en diakonal institusjon er opptatt av hele mennesket. Mennesket blir vurdert som en fysisk, psykisk, sosial og andelig enhet. Alle sider av mennesket ma ivaretas. I en diakonal institusjon, hvor Jesus Kristus er midtpunktet, vil bibellesning, bønn, kristent felleskap og nattverd vare en naturlig del av det daglige liv.

Dagens realiteter

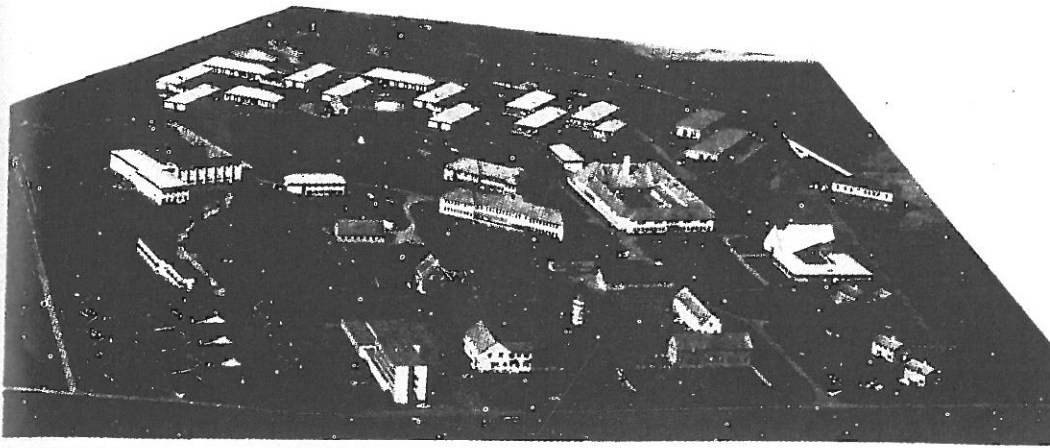
Nar vi sammenligner utgangspunktet med dagens realiteter er det mye som ikke stemmer. Da man i sin tid startet med kristne institusjoner innen helse- og sosialsektoren var nok utgangspunktet noenlunde klart for initiativtakerne. Men i arenes lop har det blitt en stadig større avstand mellom

tek
Er
sjc
tat
og
en
og
kir
ulk
Me
be

ati
tal
te
he
be
pe
de
sjc
Je
en
me
ga
lig
tu:
hv
ga

a i
st:
Mi
ba
kc
er
tu
kc
er

di.
ell

Nærlandheimen — en av DNDF's diakoniinstitusjoner

teori og praksis. Årsakene til dette er nok mange. En viktig faktor var det at man startet en institusjonsutbygging uten et klart diakonibegrep. Resultatet ble at institusjonene øket i antall og størrelse, og at de etter hvert ble mer og mer avhengig av offentlig støtte. Ser man dette ut fra behovet i helse og sosialsektoren var nok dette ønskelig, men fra kirkens side ble dette med tiden en nærmest uløselig konflikt man helst ikke ville snakke om. Men la oss nå se nærmere på hva denne konflikten består i.

Selv i de tilfeller hvor menighetene på eget initiativ driver institusjoner kan vi merke en dårlig kontakt mellom menighet og institusjon. Man skal vokte seg vel for å snakke om en integrering i menighetens daglige liv. Hvilken menighet kan positivt besvare følgende to spørsmål: Hvor stor del av personalet og pasientene/klientene er knyttet til den lokale menighet? På hvilken måte blir institusjonen trukket med i menighetens gudstjeneste? Jeg er overbevist om at disse to spørsmål avslører en grunnleggende mangel. Men enda verre blir det med de institusjoner som blir drevet av kristne organisasjoner og stiftelser. Kontakten blir selvfølgelig enda dårligere fordi både menigheten og institusjonen ikke føler noen forpliktelse i forhold til hverandre. I bakgrunnen skimter vi det norske organisasjonsmonstret på godt og vondt.

Institusjonens basis og retningslinjer er det lite å utsette på. Det eneste matte være at det vanligvis står lite om felleskapet med den lokale menighet. Men hva skal vi med kristne retningslinjer når det bare blir papirbestemmelser? Hvilken praktiske konsekvenser får de? Hvilken praktiske forskjeller er det når vi sammenligner med en offentlig institusjon? Kristne retningslinjer skaper ikke en diakonal institusjon. Retningslinjene kan derfor bli en ramme uten innhold.

Nærmere 100% av driftbudsjettene til de såkalte diakonale institusjoner dekkes av kommune, fylke eller stat. Som en konsekvens av dette får det off-

entlige sin representant i styret. Han eller hun skal ivareta de offentlige interesser. Vi ser her en interessekonflikt som gir seg utslag i økonomiske disponeringer og ansettelser. Men også andre kan bli trukket inn i styret som ikke deler det kristne livssyn. Det kan være jurister eller leger som man rent faglig føler behov for i et styre. Institusjonene er blitt økonomisk avhengig av det offentlige. En blir bundet til hva de politiske myndigheter mener. En må tilpasse virksomheten etter myndighetenes syn. Økonomisk sikkerhet går foran det kristne utgangspunktet. Styrevedtakene blir stadige kompromisser for å tilfredstille de forskjellige parter. Hvorledes kan et slikt styre planlegge en kristen personalpolitikk?

Antallet kristne på institusjonene varierer, men de vil i de fleste tilfeller være i mindretall. Mange av institusjonene er så store, og krever så mange fagfolk, at det vil være umulig å bare ansette kristne. Det daglige liv på en institusjon vil for en kristen ikke være stort annerledes enn om en jobbet på en offentlig institusjon. En har de samme muligheter og begrensinger, som i en offentlig institusjon, til å signalisere sin tro. Men om en identifiserer seg med institusjonens retningslinjer vil en komme opp i en konflikt. Mange har opplevd det som en umulig situasjon å representere en institusjon som bare er kristen i navnet. De opplever det langt mer meningsfylt å jobbe i en offentlig institusjon med klare linjer. Hva så med de ikke-kristne, å gi et svar på dette spørsmålet. Noen gir uttrykk for at de liker seg. Kristendommen er så anonym at man ikke merker den. Man annonserer ikke etter kristent personell, og fikk det heller ikke. Det viktigste så ut til å være en god faglig standard, og institusjonen hadde som kjennetegn en toleranse som tolererte alt unntatt intoleranse. For mennesker med et relativistisk livssyn må en slik institusjon fortone seg som det ideelle. Andre har den motsatte opplevelse. De klager over dobbeltmoral og hykleri. De opplever en institusjon som

fortvilt forsøker å markere og legitimere seg som en kristen institusjon. Det kristne livssyn skal med tvang også være rettsnor for det ikke-kristne personalet, på arbeid som i fritiden. De ansattes privatliv er ikke uten interesse for institusjonen. Institusjonen krever en lojalitet de ikke makter, å leve opp til.

Pasienter/klienter som har kontakt med de såkalte kristne diakoniinstitusjonene har vanligvis ikke noen mulighet til å velge. De må ta imot det tilbud de får. Mange vet knapt om at de er havnet i en institusjon med kristne retningslinjer. Og om de skulle vite det, så blir det ikke lett å finne ut hvem som er kristne. Dessverre er det nok noen som finner det ut gjennom negativ erfaring. Man utsettes for kristen sang, andakter og borbønner som ved tvang påføres pasientene/klientene. Slike opplevelser gjør mennesker immune mot kristendom i mange år. Heldigvis er ikke dette den vanlige situasjonen. På en rett måte blir kristendommen gitt som et tilbud. Men det blir den også på offentlige institusjoner. Også der har man sykehusprester, andakter og kristen sang. Det er vel ingen som i fullt alvor mener at en diakoniinstitusjon kjenne- tegnes ved flere andakter og flere kristne sanger? I så fall er kravene minimale. Og hvem vet, kanskje er der en større kristen aktivitet på offentlige institusjoner, enn dem som roser seg av kristenavnet. Vi må glemme at tvang til tro er dares tale.

Vi bør glede oss over at noen stiller spørsmålstegn ved de institusjoner vi kaller diakonale. Men da bør vi også være villige til å rydde opp i det som er galt. Hvis vi ikke besinner oss på å stanse utviklingen vil det bli et skalkeskjul for utvannet kristendom og en surdeig som vil virke langt inn i menighetene og organisasjonene.

Kristent initiativ i helse og sosialsektoren

Selvfolgelig er der behov for et kristent initiativ i helse og sosialsektoren. Men det er viktig at vi ikke uten videre kaller dette diakoni. Likeledes bør vi se nærmere på motiveringen. Det er ikke gitt at alle initiativ er riktige. Når det foreligger et udekket be-

hov for hjelp innen helse og sosialsektoren er dette en klar utfordring for kirken. Men når kirken ønsker å beholde de institusjoner de i dag eier må de også drive dem på en faglig og kristelig forsvarlig måte. Sosialisering er ikke nødvendigvis det beste, men vi må alltid spørre om hva som er det beste for pasientene/klientene. Enkelte institusjoner er mer verdiladet enn andre, som f.eks. dem vi finner innen alkoholist- og familiebehandling. Vi kan her se et behov for et alternativ til det offentlige. Sett i et større perspektiv så har alltid kirken et ansvar til å være med på å styre utviklingen i den retning den selv mener er best.

Men det finnes også momenter som taler mot kristent initiativ i helse og sosialsektoren. Et eksempel på dette er arbeidet blant psykisk utviklingshemmede. Det offentlige har her et klart ansvar det slipper å ta fordi kirken overtar ansvaret. Hvorfor skal psykisk utviklingshemmede barn bli behandlet anderledes enn normale barn? — institusjonsdrift eller menighetsarbeid? Vi bør heller ikke glemme å spørre oss selv om hvorledes vi bruker de ressursene vi er satt til å forvalte. Tilslutt kan det også være på sin plass å spørre om det finnes mer primitive årsaker til å holde på de institusjoner vi i dag tror vi eier. Det er tross alt en medfødt evne, vi alle har, at vi ikke har lyst å gi fra oss det vi forvalter.

Sammendrag

Det vi i dag kaller diakonale institusjoner er inne i en krise. I arenes løp er avstanden mellom lære og liv blitt så stor at det er grunn til å reagere. Vi må ha klart for oss utgangspunktet, og være villige til å foreta et oppgjør med det vi i dag kaller diakonale institusjoner må vi klart definere dem i forhold til andre kristne initiativ i helse og sosialsektoren. Og de initiativ man foretar må gjøres på nærmere klarlagte premisser. Da har vi foretatt den avklaring som norsk institusjonsdiakoni trenger for å overleve.

DIAKONHJEMMETS DAG

Diakonhjemmets dag, på Kristi Himmelfartsdag 24. mai, var annonsert i siste nummer av Diakonos. Men hva er Diakonhjemmets dag? Den nærmeste til å svare på det må være forstander Lein:

— Diakonhjemmets dag er et tiltak for å samle så mange som mulig av dem som til nå er utdannet ved Diakonhjemmet. Vi vil gi disse en anledning til å se hjemmet. Her tilbragte de 4 - 5 viktige år i utdanningen. Men meget er skjedd siden da, også om utdanningstiden ikke ligger så langt tilbake. Dessuten ønsker vi å gi dem anledning til å treffe hverandre, friske opp minner og utveksle tanker om det som har hendt siden sist.

— Vi har tidligere hatt **pensjonistenes dag** på

Diakonhjemmet om våren. Vil denne dagen nå gå ut?—

— Det er riktig. Diakonhjemmet og Diakonforbundet har i flere år arrangert en spesiell samlingsdag for pensjonistene. Nå vil vi utvide denne rammen med også å innby alle tidligere studenter, gamle og unge.

— Dere har valgt Kr. Himmelfartsdag. Er det noe spesielt som ligger til grunn for det?

— Denne dagen er valgt fordi det ved skolene i den uken legges opp til så mange seminar av stor betydning. Sykepleieskolen, Teologisk skole og

Over til side 10